

การศึกษาการผลิตและการแปรรูปข้าว เพื่อการบริโภค
ในตำบลท่าดินดำ
อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

A STUDY ON RICE PRODUCTION AND PROCESSING
FOR CONSUMPTION IN TAMBOLTHADINDUM AMPHORE CHAIBADARN
LOPBURI PROVINCE

พัฒน์พงษ์ จันทร์คง^{1*} และ กัลยา นาคลังกา²

Phattanapong Chankoung^{1*} and Kanlaya Naklungka²

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย^{1,2}

Faculty of Management Science, Phranakhon Rajabhat University, Bangkok, Thailand^{1,2}

Email: sdogmount@hotmail.com^{1*}

Received: 2019-01-11

Revised: 2019-03-11

Accepted: 2019-04-04

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการผลิตข้าว ต้นทุนการแปรรูปข้าวและพฤติกรรมผู้บริโภคข้าวใน ตำบลท่าดินดำ อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี วิธีการศึกษา ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผลการศึกษา พบว่าในการผลิตข้าว มีพื้นที่ในการปลูกข้าวเพียง 144 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.39 ของพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด ต้นทุนเฉลี่ย 5 บาท ราคาขายข้าวเปลือกเฉลี่ยอยู่ที่ 6.70 บาทต่อกิโลกรัม ในการศึกษาต้นทุนการแปรรูปข้าว ทำการสัมภาษณ์โรงสีขนาดเล็กและขนาดกลาง 2 แห่ง มีต้นทุนรวมในการสีข้าว กิโลกรัมละ 1.70 บาท และ 1.58 บาท ตามลำดับ ในการศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคข้าว สัมภาษณ์ผู้บริโภค จำนวน 335 ราย พบว่าปัจจัยสำคัญในการซื้อข้าว คือราคา ร้อยละ 43.99 พันธุ์ข้าว ร้อยละ 20.57 ยี่ห้อ ร้อยละ 16.14 ลักษณะของข้าว ร้อยละ 8.86 เพื่อโภชนาการ ร้อยละ 0.63 และปัจจัยอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 9.81 ทั้งนี้หากนำต้นทุนข้าวเปลือกเฉลี่ยของเกษตรกรซึ่งเท่ากับ 5 บาทต่อกิโลกรัมมารวมกับต้นทุนการผลิตของโรงสี จะมีค่าเท่ากับ 6.70 และ 6.58 บาทต่อกิโลกรัมข้าวเปลือก หากคิดเป็นกิโลกรัม

ข้าวสารแล้วจะมีค่าเท่ากับ 10.10 และ 9.92 บาทต่อกิโลกรัม ตามลำดับ ขณะเดียวกันราคาของผู้บริโภคซื้ออยู่ที่ราคาเฉลี่ย 28.48 บาทต่อกิโลกรัม ซึ่งจะเห็นได้ว่ายังมีส่วนต่างของราคาระหว่างข้าวที่แปรรูปแล้ว กับราคาของผู้บริโภคซื้อ อยู่ระหว่าง 18.38 - 18.56 บาทต่อกิโลกรัม ประเด็นสำคัญนี้จึงนำไปสู่การวางแผนดำเนินการเพื่อแปรรูปข้าวในชุมชน เบื้องต้นได้มีการนำเสนอในเวทีประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อสะท้อน และการถอดบทเรียนร่วมกันกับตัวแทนชุมชนตำบลท่าดินดำ ถึงการปรับปรุงโรงสีขนาดเล็กที่ไม่ได้ถูกใช้งานของเอกชน มาจัดตั้งเป็นของชุมชน โดยได้มีการหารือถึงรูปแบบการรวมกลุ่มเพื่อแปรรูปข้าวร่วมด้วย

คำสำคัญ: การผลิต การแปรรูปข้าว การบริโภค

ABSTRACT

This research aims to study rice production. Rice processing cost and rice consumer behavior in Tha Din Dam Subdistrict, Chai Badan District Lopburi Province. Methods of the study use quantitative research and qualitative research, which are participatory action research. The results of the study found that, the study of rice production there is only 144 rai of rice growing area, representing 0.39 percent of the total agricultural area. The average cost of rice paddy is 5 baht per kilogram and the average selling price of paddy is 6.70 baht per kilogram. The study of rice processing costs by interviewing 2 small and medium sized rice mills found that the total cost of rice milling 1.70 baht and 1.58 baht per kilogram respectively. The study of rice consumer interviewed 335 consumers; found that the important factor in buying rice is the price 43.99 percent, rice varieties 20.57 percent, brand 16.14 percent, rice characteristics 8.86 percent, nutrition 0.63 percent and other factors 9.81 percent. The average cost of rice paddy is 5 baht per kilogram, combined with rice milling cost will be equal to 6.70 and 6.58 baht per kilogram of rice paddy. If calculated in kilograms of rice, the value is 10.10 and 9.92 baht per kilogram, respectively. Meanwhile, the price that consumers buy is at an average price of 28.48 baht per kilogram which can be seen that there is still a price difference between processed rice with the price that consumers buy between 18.38 - 18.56 baht per kilogram. This important issue therefore led to the planning of operations for rice processing in the community. Initially introduced in the workshop to reflect and sharing lessons with community representatives in Tha Din Dam Sub-district to improve the small rice mill that is not used by private to establish as a community and

discussing about the integration model for rice processing.

Keywords: production, rice processing, consumption

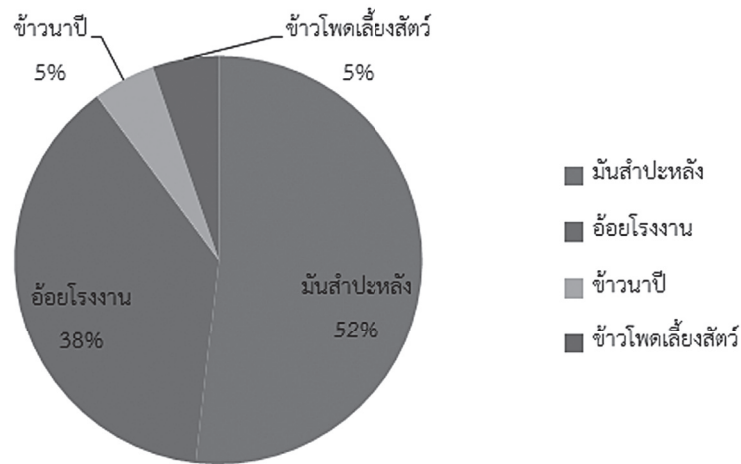
บทนำ

ข้าว นับเป็นอาหารหลักและเป็นพืชเศรษฐกิจหลักของประเทศไทยมาช้านาน สามารถสร้างรายได้ให้กับประชาชนส่วนใหญ่ โดยการผลิตข้าวของเกษตรกรนั้นเน้นเพื่อเอาไว้ใช้บริโภคภายในประเทศและผลผลิตส่วนเกินจึงทำการส่งออก ปัจจุบันประเทศไทยยังเป็นประเทศผู้ส่งออกข้าวรายใหญ่ของโลก ซึ่งสามารถสร้างรายได้เข้าสู่ประเทศเป็นจำนวนมาก

อย่างไรก็ดี หากวิเคราะห์ในด้านของราคาข้าวเปลือกจากสมาคมโรงสีข้าวไทย (Thai Rice Mills Association, 2016) ณ วันที่ 29 เมษายน พ.ศ. 2559 ข้าวเปลือก 5% ความชื้น 15% ราคาที่เกษตรกรได้รับเท่ากับ 8,200 บาทต่อตัน เปรียบเทียบกับราคาขายปลีกข้าวขาว 100% จากกรมการค้าภายใน (Department of Internal Trade, 2016) ณ วันที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2559 ราคาขายข้าวสารแบบตวงที่ผู้บริโภคซื้ออยู่ที่ 28 - 30 บาทต่อกิโลกรัม หรือประมาณ 28,000 - 30,000 บาทต่อตัน จะเห็นได้ว่ามีส่วนต่างของราคาถึง 20,000 บาทต่อตัน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นค่าการตลาดและการแปรรูปของผู้ค้าข้าวเปลือกโรงสี หยง/ผู้ค้าส่งผู้ค้าปลีก นั้นย่อมหมายถึงว่า เกษตรกรและผู้บริโภคจะเชื่อมโยงถึงกันได้นั้นต้องผ่านผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลายส่วน ดังนั้นทั้งเกษตรกรและผู้บริโภคจึงจำต้อง

ยอมรับกับราคาขายและราคาซื้อข้าวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ทางหนึ่งที่เกษตรกรสามารถได้รับราคาที่สูงขึ้นได้คือ การเพิ่มมูลค่าข้าว ซึ่งทำได้หลายวิธี โดยวิธีหนึ่งคือการแปลงสภาพจากข้าวเปลือกเป็นข้าวสาร โดยผ่านกระบวนการโรงสีข้าว แล้วสามารถจำหน่ายให้แก่ผู้ค้าส่งหรือผู้บริโภคได้โดยตรง ดังกรณีของเกษตรกรหรือกลุ่มเกษตรกรหลายแห่งที่ได้มีความพยายามจัดตั้งโรงสีข้าวของชุมชนขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรในด้านราคาผลผลิต นับเป็นการบริหารจัดการผลผลิตภายในชุมชนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกันหากต้องการช่วยเหลือผู้บริโภคในชุมชนก็สามารถบริหารจัดการด้านราคาที่ถูกลงกว่าท้องตลาดได้ นับได้ว่าเป็นแนวทางการพึ่งพาตนเองได้เป็นอย่างดี อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี เป็นพื้นที่ที่มีการประกอบอาชีพด้านการเกษตรเป็นหลัก โดยมีการเพาะปลูกพืชที่สำคัญได้แก่ อ้อย มันสำปะหลัง ข้าวเจ้า และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ โดยในปีเพาะปลูก 2558/2559 มีพื้นที่เพาะปลูกของพืชเศรษฐกิจแต่ละชนิด ซึ่งแบ่งเป็นสัดส่วนได้แก่ มันสำปะหลังร้อยละ 52 อ้อย ร้อยละ 38 ข้าวนาปีร้อยละ 5 ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ร้อยละ 5 ดังภาพที่ 1.3

ภาพที่ 1 สัดส่วนของพื้นที่เพาะปลูกพืชเศรษฐกิจ ใน อ.ชัยบาดาล จ.ลพบุรี ปีการเพาะปลูก 2558/2559

ที่มา: Information Technology and Communication center : Department of Agricultural Extension (2017)

สำหรับการปลูกข้าวในพื้นที่อำเภอชัยบาดาล แม้จะมีสัดส่วนพื้นที่เพาะปลูกน้อยกว่าอ้อยและมันสำปะหลัง แต่ก็นับเป็นพืชอาหารหลัก ที่ยังคงช่วยให้ประชาชนในพื้นที่เกิดความมั่นคงทางอาหารเพราะต้องบริโภคทุกวันทุกวัน แต่อย่างไรก็ตามผู้บริโภคก็ต้องยอมรับกับราคาข้าวสารตามราคาที่ตลาดกำหนด ส่วนเกษตรกรอีกจำนวนไม่น้อยก็ต้องยอมรับกับราคาขายที่โรงสีหรือผู้ค้ากำหนดให้จากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นพบว่า ในอำเภอชัยบาดาล มีโรงสีข้าวที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานการค้าภายในจังหวัดลพบุรี เป็นโรงสีขนาดใหญ่เพียง 1 โรง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเกษตรกรเองต้องยอมรับกับราคาที่โรงสีกำหนดไม่สามารถต่อรองราคาได้ เช่นเดียวกันกับชาวนาส่วนใหญ่ของประเทศ

ปัญหาเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ด้านความมั่นคงทางอาชีพทั้งที่เป็นเกษตรกรผู้เพาะปลูกข้าวเองและความมั่นคงทางอาหารของผู้บริโภคซึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อความมั่นคงในชีวิตและสังคมในด้านอื่น ๆ ตามมา

ด้วยเหตุนี้ คณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลท่าดินดำ อ.ชัยบาดาล จ.ลพบุรี จึงได้เล็งเห็นความสำคัญของปัญหาเรื่องความมั่นคงในชีวิตของประชาชน ทั้งด้านเศรษฐกิจ อาชีพ อาหาร ซึ่งเกี่ยวโยงสู่ความกินดีอยู่ดีของประชาชน ดังนั้นจึงมีความตั้งใจแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยให้ความสำคัญกับการพึ่งพาตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทางเลือกหนึ่งคือการแปรรูปข้าว โดยในการศึกษาครั้งนี้คือการแปรรูปจากข้าวเปลือก

เป็นข้าวสาร ซึ่งสามารถช่วยกำหนดราคาที่เป็นธรรมให้แก่ผู้ผลิตรวมถึงการแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าในรูปแบบอื่นๆ และจัดจำหน่ายแก่ประชาชนในราคาที่เหมาะสม นับเป็นการสร้างสวัสดิการ ลดช่องว่างการตลาดระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภค ดังนั้นจึงมีความสนใจและต้องการศึกษาถึงลักษณะการผลิต การแปรรูปข้าว และความต้องการของผู้บริโภคข้าวในพื้นที่ โดยได้ประสานงานผ่านวิทยาลัยชัยบาดาลพัฒนา และหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร เป็นคณะนักวิจัยออกแบบและพัฒนาโครงการขึ้น

ดังนั้นคณะนักวิจัยโดยหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต จึงได้จัดทำโครงการวิจัยชื่อ โครงการการศึกษาการผลิตและการแปรรูปข้าว เพื่อการบริโภค ในตำบลท่าดินดำ อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรีขึ้น เพื่อศึกษาตั้งแต่ต้นน้ำคือเรื่องกระบวนการผลิตข้าวในพื้นที่ กลางน้ำคือการศึกษาต้นทุนในการแปรรูปข้าว กรณีจากข้าวเปลือกเป็นข้าวสาร และปลายน้ำคือศึกษาถึงพฤติกรรมความต้องการบริโภคข้าวสารของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งทั้งหมดนี้จะเป็นประโยชน์ต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือกลุ่มชุมชน ในการวางแผนการผลิตและการแปรรูปข้าวภายในชุมชน เพื่อมุ่งสู่การสร้าง ความมั่นคงในอาชีพ ขณะเดียวกันก็สร้างความมั่นคงทางอาหาร อันเป็นการเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ได้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการผลิตข้าวใน ต.ท่าดินดำ อ.ชัยบาดาล จ.ลพบุรี
2. เพื่อศึกษาต้นทุนในการแปรรูปข้าวของชุมชน
3. เพื่อศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคข้าวใน ต.ท่าดินดำ อ.ชัยบาดาล จ.ลพบุรี

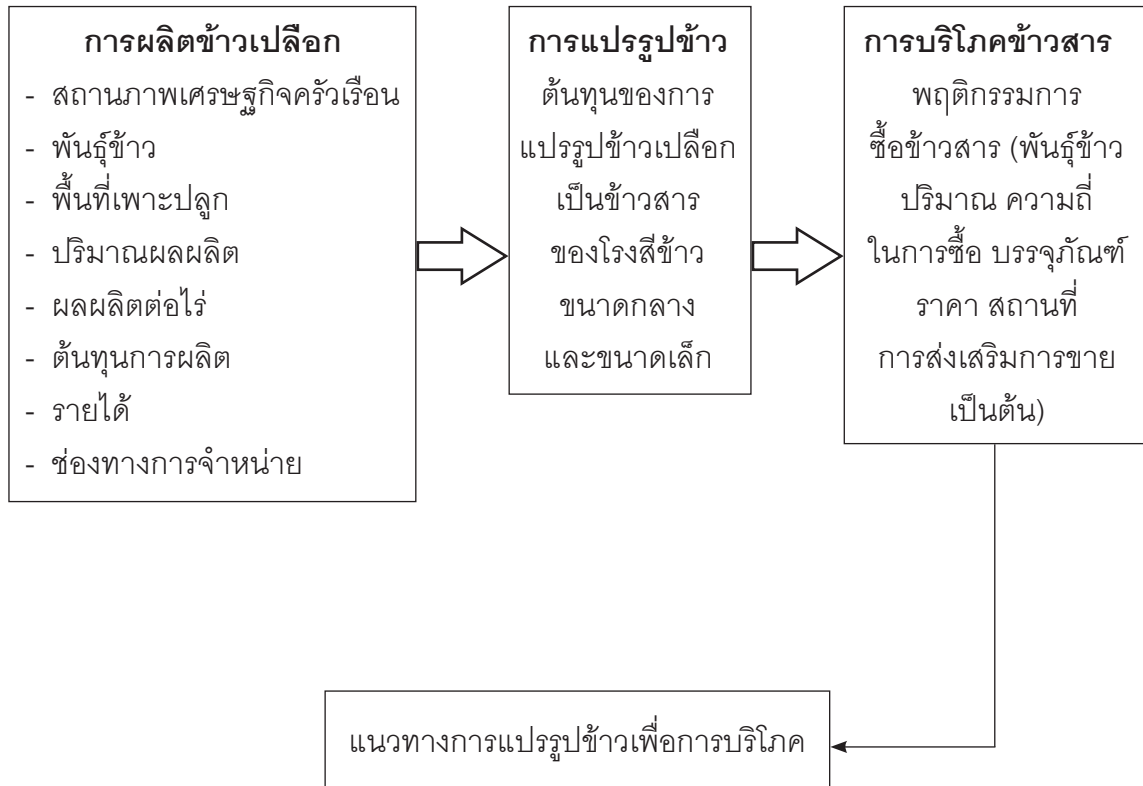
ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา :
 - ศึกษาการผลิตข้าว
 - ศึกษาต้นทุนในการแปรรูปข้าว
 - ศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคข้าว
2. ขอบเขตด้านพื้นที่: ศึกษาเฉพาะพื้นที่ ต.ท่าดินดำ อ.ชัยบาดาล จ.ลพบุรี
3. ขอบเขตด้านระยะเวลา: ระยะเวลาการศึกษา 12 เดือน
4. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง :
 - สัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่มย่อยเกษตรกรผู้ปลูกข้าวใน ต.ท่าดินดำ อ.ชัยบาดาล จ.ลพบุรี จำนวน 20 ราย
 - สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการโรงสีทั้งขนาดกลางและขนาดเล็กใน อ.ชัยบาดาล จ.ลพบุรี จำนวน 2 แห่ง
 - สัมภาษณ์และระดมความคิดเห็นผู้บริโภคข้าวสาร ต.ท่าดินดำ อ.ชัยบาดาล จ.ลพบุรี จำนวน 335 ราย

ขั้นตอนการวิจัย

การศึกษากาการผลิตและการแปรรูปข้าว เพื่อการบริโภค ในตำบลท่าดินดำ อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรีมีกรอบแนวคิดของโครงการวิจัยดังนี้

Research) ใช้รูปแบบของการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เครื่องมือในการศึกษาวิจัยคือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อสำรวจความคิดเห็นของตัวแทนในแต่ละ

ภาพที่ 2 ขั้นตอนการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

คณะผู้วิจัยได้ใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งมีรายละเอียดของวิธีการดำเนินงานวิจัย ดังนี้

1. วิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative

Research) กลุ่มเป้าหมาย ซึ่งจะนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ต่อไป

2. วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้เครื่องมือในการศึกษาวิจัย คือ สร้างแนวคำถามที่ใช้ในการดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และการสัมภาษณ์ (Interview) และการสะท้อน

และถอดบทเรียนพร้อมกัน เมื่อได้ข้อมูลทั้งหมดแล้วจะทำเปรียบเทียบราคาจากผู้ผลิตขายได้ และราคาสำหรับผู้บริโภคซื้อ และวิเคราะห์ความคุ้มค่าหากมีการลงทุนแปรรูปข้าวเปลือกเป็นข้าวสารในชุมชนเอง และทำการสรุปบทเรียนหาแนวทางการแปรรูปข้าวเพื่อการบริโภคร่วมกันในชุมชนต่อไป

สรุปผลการวิจัย และอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 การผลิตข้าว

ผู้วิจัยและคณะได้ลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้ปลูกข้าวจำนวน 20 ราย ในตำบลท่าดินดำ อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี มีพื้นที่ในการปลูกข้าวเพียง 144 ไร่ จากพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมดประมาณ 36,174 ไร่ คิดเป็นพื้นที่ในการปลูกข้าวร้อยละ 0.39 ของพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด ข้าวที่ปลูกเป็นข้าวพันธุ์หอมมะลิทั้งหมด ได้ผลผลิตข้าวเปลือกต่ำสุด 300 กิโลกรัมต่อไร่ ผลผลิตข้าวเปลือกสูงสุด 700 กิโลกรัมต่อไร่ คิดเป็นผลผลิตข้าวเปลือกเฉลี่ย 570 กิโลกรัมต่อไร่ ต้นทุนการผลิตเฉลี่ยอยู่ที่ 5 บาทต่อกิโลกรัม เกษตรกรได้รับราคาขายข้าวเปลือกเฉลี่ยอยู่ที่ 6,766 บาทต่อตัน ส่วนปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจปลูกข้าวของเกษตรกร ได้แก่ ปลูกไว้กินเอง ปลูกไว้ทำพันธุ์ อยู่ใกล้แหล่งน้ำ มีต้นทุนที่ถูก ปลูกข้าวเป็นอยู่อย่างเดียว และพื้นที่เป็นที่ลุ่มเหมาะกับการปลูกข้าว ตามลำดับ

ส่วนที่ 2 ต้นทุนในการแปรรูปข้าว

ผู้วิจัยและคณะได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลต้นทุนในการแปรรูปข้าวเปลือกเป็นข้าวสารจากโรงสีในพื้นที่บริเวณใกล้เคียง ตำบลท่าดินดำ

อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี จำนวน 2 โรง พบว่าเป็นโรงสีที่ใช้พลังงานไฟฟ้า ขนาดเล็ก และขนาดกลาง มีความสามารถในการแปรรูปข้าวต่างกัน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. โรงสีหมู่บ้าน หมู่ 8 ตำบลเกาะวัง อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี เป็นโรงสีขนาดเล็ก เนื้อที่ใช้ในการสีข้าว 50 ตารางวา กำลังการผลิต 12 ชั่วโมงสีข้าวได้ 1 ตัน โดยใช้เครื่องยนต์ขนาด 300 แรงม้า ตั้งอยู่บนที่ดินของหมู่บ้าน มีต้นทุนในการแปรรูปข้าว รวมต้นทุนผันแปรประกอบด้วย ค่าบำรุงรักษาเครื่องจักร ค่าใช้จ่ายต่อวัน ค่าน้ำ ค่าไฟ เบ็ดเตล็ด และค่าแรงงาน และต้นทุนคงที่ ประกอบด้วย ค่าเครื่องจักร คิดเป็นต้นทุนรวมในการสีข้าว กิโลกรัมละ 1.70 บาทข้าวเปลือก

2. โรงสีรุ่งอรุณ หมู่ 2 ตำบลบัวชุม อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี เป็นโรงสีขนาดกลาง กำลังการผลิตวันละ 3,000 กิโลกรัม ตั้งอยู่บนที่ดินของเอกชน มีต้นทุนในการแปรรูปข้าว รวมต้นทุนผันแปรประกอบด้วย ค่าบำรุงรักษาเครื่องจักร ค่าใช้จ่ายต่อวัน ค่าน้ำ ค่าไฟ เบ็ดเตล็ด และค่าแรงงาน และต้นทุนคงที่ประกอบด้วย ค่าเครื่องจักร คิดเป็นต้นทุนในการสีข้าว กิโลกรัมละ 1.58 บาทข้าวเปลือก

ส่วนที่ 3 พฤติกรรมผู้บริโภคข้าว

ผู้วิจัยและคณะได้ลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้บริโภคข้าว ในพื้นที่ทั้ง 6 หมู่บ้าน ของตำบลท่าดินดำ อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี จำนวน 335 ราย พบว่าปัจจัยที่สำคัญในการซื้อข้าว คือราคา คิดเป็นร้อยละ 43.99 พันธุ์ข้าว คิดเป็นร้อยละ 20.57 ยี่ห้อ คิดเป็นร้อยละ 16.14 ลักษณะของข้าว คิดเป็นร้อยละ 8.86

เพื่อโฆษณาการ คิดเป็นร้อยละ 0.63 และ บัณฑิตอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 9.81 ผู้บริโภค ส่วนใหญ่ตัดสินใจซื้อข้าวจากปัจจัยด้านราคา ซึ่งมากกว่าความสำคัญด้านโฆษณาการ ความถี่ ในการซื้อต่อเดือน 2 ครั้ง ปริมาณในการซื้อ ต่อครั้ง 22 กิโลกรัม หรือประมาณ 44 กิโลกรัม ต่อเดือน ราคาเฉลี่ยในการซื้อ 28.48 บาทต่อ กิโลกรัม งบประมาณในการซื้อแต่ละครัวเรือน ต่อเดือน 1,253.12 บาทคิดเป็นร้อยละ 8.21 ของรายได้ครัวเรือน

หากนำต้นทุนข้าวเปลือกเฉลี่ยของ เกษตรกรซึ่งเท่ากับ 5 บาทต่อกิโลกรัม มารวม กับต้นทุนการแปรรูปข้าวเปลือกเป็นข้าวสาร ของโรงสีกำลังการผลิต 12 ชั่วโมงสีข้าวได้ 1 ตัน เท่ากับ 1.70 บาทต่อกิโลกรัมข้าวเปลือก ดังนั้น ต้นทุนรวมจะมีค่าเท่ากับ 6.70 บาทต่อกิโลกรัม ข้าวเปลือก และของโรงสีกำลังการผลิต 12 ชั่วโมง สีข้าวได้ 3 ตัน เท่ากับ 1.58 บาทต่อกิโลกรัม ข้าวเปลือก จะมีค่าเท่ากับ 6.58 บาทต่อกิโลกรัม ข้าวเปลือก หากคิดเป็นกิโลกรัมข้าวสารแล้ว จะมีค่าเท่ากับ 10.10 และ 9.92 บาทต่อกิโลกรัม ตามลำดับ โดยคิดจากอัตราการสีข้าวเปลือก 1,000 กิโลกรัม เป็นข้าวสาร 5% เท่ากับ 663.06 กิโลกรัม (สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (องค์การมหาชน)) ขณะเดียวกันราคาของผู้บริโภค ซื้ออยู่ที่ราคาเฉลี่ย 28.48 บาทต่อกิโลกรัม ซึ่งจะเห็นได้ว่ายังมีส่วนต่างของราคาระหว่าง ข้าวที่แปรรูปแล้ว กับราคาของผู้บริโภคซื้อ อยู่ ระหว่าง 18.38 – 18.56 บาทต่อกิโลกรัม

ประเด็นสำคัญนี้จึงนำไปสู่การ วางแผนดำเนินการเพื่อแปรรูปข้าวในชุมชน เบื้องต้นได้มีการแนะนำในเวทีระดมความคิดเห็น

ถึงการปรับปรุงโรงสีขนาดเล็กที่ไม่ได้ถูกใช้งาน ของเอกชน มาจัดตั้งเป็นของชุมชน โดยได้มีการหารือถึงรูปแบบการรวมกลุ่มเพื่อแปรรูปข้าว ซึ่งเป็นบทบาทหลักขององค์การบริหารส่วน ตำบลท่าดินดำและอาจนำมาสู่ความร่วมมือ กับมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครในการศึกษา วิจัยในอนาคต

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยและข้อค้นพบดังที่ ได้กล่าวมาแล้ว สามารถนำมาอภิปรายผล ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยแยกเป็น ประเด็นต่าง ๆ ได้ 3 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 การผลิตข้าว

พบว่า การปลูกข้าวในตำบลท่าดินดำ อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี เกษตรกร สามารถปลูกข้าวผลผลิตข้าวเปลือกต่ำสุด 300 กิโลกรัมต่อไร่ ผลผลิตข้าวเปลือกสูงสุด 700 กิโลกรัมต่อไร่ คิดเป็นผลผลิตข้าวเปลือก เฉลี่ย 570 กิโลกรัมต่อไร่ สอดคล้องกับ ทำนอง ชิดชอบ (Chidchob, 2014) ได้ศึกษาการ พัฒนาแบบจำลองโซ่อุปทานของข้าวหอม มะลิอินทรีย์ในประเทศไทย ได้ผลผลิตต่อไร่ ประมาณ 415 กิโลกรัม และ วันธนะนา ซานุสิทธิ์ 2553 (Sanusit, 2010) ศึกษาถึงการวิเคราะห์ ต้นทุนและผลตอบแทนเชิงเปรียบเทียบของ การปลูกข้าวโดยใช้สารเคมีและสารชีวภาพ ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ตำบลไร่ฮ้อย อำเภอ พิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ ผลการศึกษาพบว่า การ ปลูกข้าวโดยใช้สารเคมีได้ผลผลิต 700 กิโลกรัม ต่อไร่ และการปลูกข้าวโดยใช้สารชีวภาพ ได้ผลผลิต 600 กิโลกรัมต่อไร่ ซึ่งจะพบว่า การ ปลูกข้าวผลผลิตเฉลี่ยสูงสุดอยู่ที่ 700 กิโลกรัม

ต่อไร่และปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจปลูกข้าวของเกษตรกร ตำบลท่าดินดำ อำเภอยะบะดาล จังหวัดลพบุรี ได้แก่ ปลูกไว้กินเอง ปลูกไว้ทำพันธุ์อยู่ใกล้แหล่งน้ำ มีต้นทุนที่ถูก ปลูกข้าวเป็นอย่างเดียว และพื้นที่เป็นที่ลุ่มเหมาะกับการปลูกข้าว สอดคล้องกับ วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน (Mingmaninakin, 2012) เรื่องตัวกำหนดอุปทาน ต้นทุนการผลิต และสภาพดินฟ้าอากาศ มีผลกระทบต่อปริมาณการเสนอขายสินค้าโดยเฉพาะสินค้าเกษตรสภาพดินฟ้าอากาศที่เอื้ออำนวยจะส่งผลให้อุปทานสินค้าเพิ่มขึ้น

ประเด็นที่ 2 ต้นทุนในการแปรรูปข้าว

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลต้นทุนในการแปรรูปข้าวของเกษตรกร ในตำบลท่าดินดำ อำเภอยะบะดาล จังหวัดลพบุรี จะพบว่าต้นทุนโรงสีขนาดเล็กที่เกษตรกรสามารถรวมกลุ่มกันทำได้นั้น ต้นทุนในการแปรรูปข้าว แตกต่างจากโรงสีขนาดกลางไม่มาก โดยโรงสีขนาดเล็กมีต้นทุนที่ กิโลกรัมละ 1.70 บาท และโรงสีขนาดกลาง มีต้นทุนที่กิโลกรัมละ 1.58 บาท ต่างกันกิโลกรัมละ 0.12 บาท ซึ่งเงินทุนที่ใช้ในการสร้างโรงสีแตกต่างกันมาก หากเกษตรกรสามารถปลูกข้าวและแปรรูปข้าวได้เอง จะส่งผลให้มีข้าวบริโภคเองในราคาที่ถูกลง ทั้งนี้พบความแตกต่างจากการศึกษาของ ศูนย์เทคโนโลยีโลหะและวัสดุแห่งชาติ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี หรือ สวทช. (National Metal and Materials Technology Center, National Science and Technology Development Agency, 2015)

ที่กล่าวถึงต้นทุนการสีข้าว ของเครื่องสีข้าวขนาดเล็กสำหรับชุมชนที่ได้รับการพัฒนาจาก ศูนย์เทคโนโลยีโลหะและวัสดุแห่งชาติ ขนาด 8.5 แรงม้า พบว่ามีต้นทุนอยู่ที่ 0.63 บาท ประกอบไปด้วย ต้นทุนค่าไฟฟ้า ต้นทุนวัสดุสิ้นเปลือง (ลูกยางกะเทาะเปลือก แขนขันขัด ตะแกรงสายพาน) ต้นทุนค่าแรงงาน หากวิเคราะห์แล้วต้นทุนจากงานวิจัยมีค่าสูงกว่า เนื่องจากมีการคำนวณรวมต้นทุนคงที่ด้วย และมีค่าแรงงานที่สูงกว่า รวมถึงมีกำลังการผลิตต่อวันที่น้อยกว่าเครื่องของ สวทช. ดังนั้น หากมีการจัดตั้งโรงสีข้าวขึ้นในชุมชนควรคำนึงถึงประสิทธิภาพของเครื่องสีข้าวร่วมด้วย

ประเด็นที่ 3 พฤติกรรมผู้บริโภคข้าว

พบว่าปัจจัยที่สำคัญในการซื้อข้าว คือ ราคา คิดเป็นร้อยละ 43.99 พันธุ์ข้าว คิดเป็นร้อยละ 20.57 ยี่ห้อ คิดเป็นร้อยละ 16.14 ลักษณะของข้าว คิดเป็นร้อยละ 8.86 เพื่อโภชนาการ คิดเป็นร้อยละ 0.63 และปัจจัยอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 9.81 สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีอุปสงค์ของ วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน (Mingmaninakin, 2012) กล่าวว่าตัวกำหนดอุปสงค์ขึ้นอยู่กับราคาของสินค้านั้น รสนิยมของผู้บริโภคและความนิยมของคนส่วนใหญ่ ในสังคม รายได้เฉลี่ยของครัวเรือน อธิคุณชาญศิริวิริยกุล และคณะ (Chansiriwiryakul et al., 2015) ได้ศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลต่อผลิตภัณฑ์ข้าวกล้องบรรจุถุง จากการศึกษาอิทธิพลของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีต่อพฤติกรรมการซื้อพบว่ากลุ่มตัวอย่าง

ให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาดมีผลอยู่ในระดับปานกลางถึงมาก และ สรียา อัจฉมาสัย (Atchaisai, 2012) ได้ศึกษาถึงปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ข้าวสารบรรจุถุงของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพฯ พบว่าปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อข้าวสาร บรรจุถุงของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพฯ ส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง มีอายุระหว่าง 20-30 ปี มีสถานภาพโสดการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน มีรายได้ต่อเดือน เฉลี่ย 30,001 บาทขึ้นไป และบริโภคเฉลี่ยต่อสัปดาห์ 1-2 กิโลกรัม ตามลำดับ พฤติกรรม การเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ข้าวสารบรรจุถุงของผู้บริโภคพบว่าวัตถุประสงค์ที่ซื้อ คือ บริโภคอย่างเดียว, ตราผลิตภัณฑ์ที่ซื้อ คือ มานูญครอง, เหตุผลที่เลือก คือ สะอาด/ปลอดภัย, ราคาที่ซื้อคือ 141-160 บาทต่อถุง, ความถี่ในการซื้อ คือ เดือนละครั้งและสัปดาห์หนึ่ง, ที่ตัดสินใจซื้อ คือ โทรศัพท์ ระดับความสำคัญของการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ข้าวสารบรรจุถุงของผู้บริโภค ในเขตกรุงเทพฯ อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านราคา ที่เหลือมีระดับความสำคัญอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านผลิตภัณฑ์ และด้านการส่งเสริมการตลาด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ข้อมูลผลผลิตต่อไร่ของการปลูกข้าว เป็นข้อมูลสำคัญที่สามารถนำไปคิดต้นทุนและรายได้ของเกษตรกรได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น
2. ข้อมูลต้นทุนการแปรรูปข้าว เป็นข้อมูลสำคัญต่อเกษตรกร และชุมชนในการตัดสินใจแปรรูปข้าวเอง
3. ข้อมูลพฤติกรรมในการบริโภคข้าว เป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรผู้ปลูก ว่าปัจจุบันคนส่วนใหญ่นิยมบริโภคข้าวลักษณะต่าง ๆ อย่างไร และผู้ขายข้าวใช้บรรจุภัณฑ์แบบใดรวมไปถึงด้านราคาขายด้วย

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเชิงลึก ถึงวิธีการลดต้นทุนการผลิตหรือการเพิ่มผลผลิตต่อไร่ของเกษตรกร
2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบต้นทุนในการแปรรูปข้าวของโรงสีขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่
3. ควรมีการศึกษาในเรื่องราคาและคุณภาพของข้าวปัจจัยใดมีผลในการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคในประเทศ
4. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบผลตอบแทนของการใช้ที่ดินในการปลูกข้าวกับพืชเศรษฐกิจชนิดอื่น ทางด้านตัวเงินและมิติด้านความมั่นคงของอาหาร

REFERENCES

- Agricultural Research Development Agency (Public Organization). (2016). **The rate of processing of paddy rice to rice**. [Online]. Retrieved June 7, 2018, from http://www.arda.or.th/kasetinfo/rice/rice_product/rice-product4_1.html.
- Atchasai, S. et al. (2012). Factors affecting the buying behavior of bagged rice products in Bangkok. **Journal of Panyapiwat Institute of Management**, 3(2).
- Chansiriwiriyaikul, A. et al. (2015). Consumer behavior in Bangkok and Metropolitan Region to buy Brown rice bags packed. **Agricultural Science Journal**. 46(3).
- Chidchob, T. (2014). Development of supply chain models of organic jasmine rice in Thailand. **Khon Kaen Agriculture Journal**, special edition 2.
- Department of Internal Trade. (2016). **Retail price of white rice 100% at 10th May 2016**. Retrieved June 8, 2016, from <http://www.dit.go.th/contentmain.asp?typeid=4>.
- Information Technology and Communication center : Department of Agricultural Extension. (2017). **Information on economic crop cultivation in Chai Badan district, Lopburi province, planting year 2015/2016**. Retrieved June 9, 2016, from <http://www.ictc.doae.go.th/>.
- Mingmaninakin, W. (2012). **Principle of Micro Economics**. Bangkok: Thai Watana Panich Co., Ltd.
- National Metal and Materials Technology Center, National Science and Technology Development Agency. (2015). **Rice mill and community**. Retrieved June 9, 2016, from <https://www.nstda.or.th/nac/2015/download/presentation/April2/CC-405-AM-Dusit.pdf>.
- Sanusit, W. (2010). **Cost-benefit analysis and comparison of rice cultivation using chemical and biological substances Of rice growers in Rai Oi Sub-district, Phichai District, Uttaradit Province**. Office of Academic Resources and Information Technology, Uttaradit Rajabhat University.
- Thai Rice Mills Association. (2016). Purchase price of paddy rice 5% moisture 15% at 29th April 2016. Retrieved June 9, 2016, from <http://www.thairicemillers.com/images/stories/2559/Pricerice2016/May2016/pricerice%2003052559.pdf>.